

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Кафедра прикладної соціології та соціальних комунікацій

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної роботи

Олександр ГОЛОВКО

2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Культура і етика інтернет-спілкування

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ другий (магістерський) рівень

галузь знань _____ 05 Соціальні та поведінкові науки
(шифр і назва)

спеціальність _____ 054 Соціологія _____
(шифр і назва)

освітня програма _____ Цифровий соціум
(шифр і назва)

спеціалізація _____

вид дисципліни _____ за вибором
(обов'язкова / за вибором)

факультет _____ соціологічний

2022/2023 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою соціологічного факультету

"15" червня 2022 року, протокол № 7

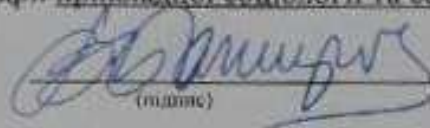
РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ:

Лариса ХИЖНЯК, доктор соціологічних наук, професор, професорка кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій

Програму схвалено на засіданні кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій

Протокол від "27" квітня 2022 року № 3

В.о.завідувача кафедри прикладної соціології та соціальних комунікацій

(підпис)

Віль БАКІРОВ

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми (керівником проектної групи)

Цифровий соціум

назва освітньої програми

Гарант освітньої програми Цифровий соціум

(підпис)

Лариса ХИЖНЯК

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією

соціологічного факультету

назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна дисципліна

Протокол від "21" червня 2022 року № 10

Голова науково-методичної комісії соціологічного факультету

Юлія СОРОКА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «**Культура і етика інтернет-спілкування**» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Цифровий соціум» підготовки за другим (магістерським) рівнем вищої освіти спеціальності 054 Соціологія.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – формування концептуального уявлення та базових практичних вмінь щодо соціологічного вивчення культури та етики інтернет-спілкування в умовах цифрового суспільства.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни: ознайомити здобувачів з ключовими категоріями, теоретичними підходами до вивчення культури та етики інтернет-спілкування; вітчизняними та світовими дослідженнями в цій галузі; сформувати у здобувачів практичні навички стосовно соціологічного вивчення та використання інтернет-комунікацій з урахуванням культурної та етичної їх обумовленості.

Здобувачі повинні набути такі компетентності:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК03. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).

ЗК06. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК01. Здатність аналізувати соціальні явища і процеси.

СК06. Здатність дотримуватися у своїй діяльності норм професійної етики соціолога та керуватися загальнолюдськими цінностями.

1.3. Кількість кредитів: 4.

1.4. Загальна кількість годин: 120.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
За вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	1-й
Семестр	
2-й	1-й
Лекції	
16 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
88 год.	108 год.
у тому числі контрольна робота	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми, здобувачі повинні продемонструвати такі результати навчання.

Програмні результати навчання:

ПРО2. Здійснювати діагностику та інтерпретацію соціальних проблем українського суспільства та світової спільноти, причини їхнього виникнення та наслідки.

ПРО5. Здійснювати пошук, аналізувати та оцінювати необхідну інформацію в науковій літературі, банках даних та інших джерелах.

ПРО7. Вирішувати етичні дилеми відповідно до норм професійної етики соціолога та загальнолюдських цінностей.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Культура спілкування в інтернеті

Тема 1. Інтернет-спілкування як явище культури в міждисциплінарному дискурсі

Інтернет-спілкування як різновид соціальної комунікації. Багатовимірність інтернет-спілкування. Інтернет-спілкування як феномен, як поняття, як практика цифрового суспільства, як соціальна проблема.

Структура інтернет-спілкування: суб'єкти (учасники), мета, зміст, час, засоби передачі повідомлення. Учасники інтернет-спілкування. Функції інтернет-спілкування. Інтернет-спілкування як комунікативна поведінка. Способи інтернет-спілкування.

Культура інтернет-спілкування: поняття, структура, затребуваність у цифровому суспільстві.

Тема 2. Рівні культури інтернет-спілкування

Соціокультурна взаємодія в інтернет-просторі. Інтернет-спілкування за його рівнями. Офіційний рівень інтернет-спілкування. Діловий рівень інтернет-спілкування. Побутовий рівень інтернет-спілкування. Інтернет-спілкування як частина повсякденного життя людей. Віртуальний світ знайомств: сутність, типи. Вимоги до культури комунікативної поведінки під час віртуальних знайомств.

Тема 3. Бар'єри та безпека інтернет-спілкування

Безпечна поведінка користувачів в цифровому середовищі. Зв'язок етичного і безпечного інтернет-спілкування. Ключові етичні компетенції безпечної поведінки в інтернет-просторі. Типи загроз безконтрольного доступу до інтернету: їх ідентифікація та засоби подолання. Особиста безпека, безпека інших, загрози витоку персональної інформації в процесі інтернет-спілкування. Спам і небажані повідомлення в інтернет-спілкуванні. Булінг, фішинг, кардинг, грумінг в мережі інтернет, їх сутність, ідентифікація, шляхи попередження (подолання) негативних наслідків.

Інтернет-залежність особистості: поняття, критерії оцінювання, соціальні наслідки, стан проблеми в цифровому суспільстві. Типи інтернет-залежних осіб: інтернет-комунікатори; інтернет-еротомани; інтернет-агресивісти; інтернет-когнітивісти; інтернет-гемблери; інтернет-покупці.

Правила безпечної поведінки в інтернеті. Етико-правові та соціально-психологічні проблеми безпеки інтернет-спілкування. Технічні, правові, економічні, психологічні, соціальні засоби захисту в інтернеті. Соціологічний супровід формування безпечної поведінки різних соціально-демографічних груп в інтернеті.

Розділ 2. Етика у сфері інтернет-спілкування

Тема 4. Етика інтернет-спілкування в соціальних мережах

Етика інтернет-спілкування в структурі етичного знання в умовах цифрового суспільства. Специфіка теоретичної, прикладної, професійної, корпоративної етики у цифровому суспільстві. Етика інтернет-спілкування в умовах вікепедизації та твіттеризація спілкування в цифровому соціумі.

Соціальні мережі як складова сучасного інтернету. Соціальні мережі в проблемному полі інтернет-спілкування. Соціальні мережі як особливий простір інтернет-спілкування:

проблеми ідентифікації та самопрезентації. Компенсаторне інтернет-спілкування: сутність, види. Технології інтернет-спілкування в соціальних мережах: сутність і можливості. Моральні вимоги до користувачів соціальних мереж. Токсичні тренди поведінки в соціальних мережах – гостинг, мостинг та гетсбінг.

Тема 5. Нетикет (мережевий етикет)

Етика суб'єкт-суб'єктної взаємодії у цифровому комунікативному просторі. Етичні норми формального і неформального спілкування в мережі.

Засоби «нетикетного» спілкування. Комп'ютерна лексика. Комп'ютерний сленг. Смайлики як атрибут віртуального спілкування та елемент графічно-стилістичного репертуару нетикету.

Тема 6. Ефективність і регулювання інтернет-спілкування

«Права людини онлайн» та етичний супровід їх реалізації. Етичні дилеми в інтернет-спілкуванні: сутність, види, поведінкові дії.

Морально-етичні та правові проблеми взаємовідносин між комп'ютером та людиною в мережевому просторі. Виміри інформаційної етики. Інформаційна етика в Європейському Союзі. Європейська група з етики: призначення, заходи, рекомендації.

Перспективи інтернет-спілкування. Етичні засади діяльності фахівців з соціальної комунікації в інтернет-просторі.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
	го	л	с(п)	с. р.	го	л	с(п)	с. р.
Розділ 1. Культура спілкування в інтернеті								
1. Інтернет-спілкування як явище культури в міждисциплінарному дискурсі	17	2	2	13	32	1	1	30
2. Рівні культури інтернет-спілкування	17	2	2	13				
3. Бар'єри та безпека інтернет-спілкування	17	2	2	13	17	1	1	15
Разом за розділом 1	72	10	10	52	50	3	2	45
Розділ 2. Етика у сфері інтернет-спілкування								
4. Етика інтернет-спілкування в соціальних мережах	17	2	2	13	27	1	1	25
5. Нетикет (мережевий етикет)	17	2	2	13	22	1	1	20
6. Ефективність і регулювання інтернет-спілкування	14	2	4	10	21	1		20
Разом за розділом 2	48	6	6	36	70	3	2	65
Усього	120	16	16	88	120	6	4	110

4. Темі семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Інтернет-спілкування як явище культури в міждисциплінарному дискурсі	2	1
2	Рівні культури інтернет-спілкування	2	
3	Бар'єри та безпека інтернет-спілкування	2	1
4	Етика інтернет-спілкування в соціальних мережах	2	1
5	Нетикет (мережевий етикет)	2	1

6	Ефективність і регулювання інтернет-спілкування	4	
	Усього	16	4

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Вивчення рекомендованої основної та допоміжної літератури до тем навчальної дисципліни	12	24
2	Виконання завдань до тем, підготовка до дискусії	24	24
3	Підготовка й оформлення тексту та презентації контрольної роботи (доповіді) на семінарському занятті	20	22
4	Підготовка до поточного контролю знань (тести)	12	20
5	Підготовка до підсумкового контролю знань (залік)	20	20
	Усього	88	110

6. Індивідуальні завдання – не передбачено навчальним планом.

Контрольна робота

Завдання. Другий вівторок лютого – Всесвітній День безпечного інтернету. Розробіть програму проведення заходу з цього приводу на одному з майданчиків (дошкільний заклад; загальноосвітня школа; заклад вищої освіти; площа, парк відпочинку в населеному пункті; заклад культури – театр, музей; нічний клуб та ін.).

У програмі обґрунтуйте такі моменти; 1) актуальність і мету заходу, 2) місце та час проведення, 3) кількість учасників, 4) бюджет заходу, 5) комунікативний супровід (сценарій, реклама), 6) критерії оцінювання ефективності інтернет-комунікативного супроводу заходу.

7. Методи навчання

Лекційні заняття. Методи: пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемне викладання, частково-пошуковий, дослідницький; наочні методи – ілюстрація, демонстрація (презентація лекцій).

Семінарські заняття: есе, дискусії, аналітичні завдання, групові проекти та презентація їх результатів, колективне обговорення дискусійних питань; доповіді (реферати), тести.

8. Методи контролю

Поточний контроль знань: оцінювання активності здобувачів під час аудиторних занять, їхня участь у дискусіях, перевірка завдань до семінарів та до контрольної роботи, перевірка тестових завдань до тем навчальної дисципліни. Підсумковий контроль – залікова робота.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, самостійна робота, контрольна робота								Залікова робота	Сума
Теми						Контрольна робота	Разом		
Розділ 1			Розділ 2						
T1	T2	T3	T4	T5	T6	30	60	40	100
5	5	5	5	5	5				

Загальна оцінка успішності протягом семестру складається з таких видів роботи:

№ з/п	Вид роботи	Кількість балів	Кількість завдань	Сума балів
1.	Практичні завдання до тем семінарів. Самостійна робота. Участь у дискусії	5	6	30
2.	Контрольна робота	5	6	30

Критерії оцінювання навчальних досягнень
Критерії оцінювання поточного контролю знань та творчого завдання
залікової роботи за 5-ти бальною шкалою

Дуже високий рівень – 5 балів	Повне, глибоке та змістовне знання матеріалу, вільне володіння поняттями дисципліни, відповіді креативні та самостійні.
Високий рівень 4 бали	Повне, глибоке та змістовне знання матеріалу, добре володіння поняттями, однак відповідь не достатньо креативна та самостійна.
Середній рівень 3 бали	Відповідь повна і змістова, є знання матеріалу з теми, однак посереднє володіння поняттями, деякі неточності та помилки.
Низький рівень 2 бали	Слабке і невпевнене знання як теоретичного, так і практичного матеріалу, багато помилок у відповідях.
Дуже низький рівень – 1 бал	Дуже слабкий рівень знання матеріалу; відсутні навички аналізу проблем інтернет-спілкування, багато змістовних помилок.
Незадовільний рівень – 0 балів	Завдання не виконано / відповідь не стосується теми завдання.

Критерії оцінювання контрольної роботи

№ з/п	Критерії оцінювання за видами завдань	Кількість балів
1	Обґрунтування актуальності і мети заходу.	5
2	Характеристика місця і часу проведення заходу та вимоги до них.	5
3	Визначення кількості учасників та їх якісного складу.	5
4	Обґрунтування бюджету заходу.	5
5	Розробка комунікативного супроводу заходу (сценарій, реклама).	5
6	Розробка критеріїв оцінювання ефективності інтернет-комунікативного супроводу заходу.	5
	Усього	30

Залікова робота включає відповіді здобувачів на тестові завдання і відповідь на одне творче завдання. **Критерії оцінювання підсумкового контролю знань (залікової роботи)**

Під час заліку здобувачі можуть отримати до 40 балів, а саме: до 35 балів – за тестові завдання (35 тестових завдань x 1 бал = 35 балів) і до 5 балів – за творче завдання.

Методи контролю в умовах змішаної форми навчання

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку. Загальна кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40. Час виконання – до 180 хвилин. Вміст залікового білета й оцінювання відповідей залікової роботи: тестові завдання – до 35 балів (35 тестових завдань x 1 бал); творче завдання – до 5 балів.

У разі використання заборонених джерел на екзамені – загальна нульова оцінка (0). У разі настання / подовження дії **обставин непоборної сили** (в тому числі воєнного стану, карантинних обмежень з заборобою відвідування ЗВО) можна скласти **залік у тестовій формі** (40 тестових завдань, оцінювання: 1 бал за вірну відповідь) **дистанційно на платформі Google Classroom** у курсі «Культура і етика інтернет-спілкування».

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	зараховано
70-89	
50-69	

10. Рекомендована література

Основна

Закон України «Про електронні комунікації» {Із змінами, внесеними згідно із Законами № 1971-IX від 16.12.2021 № 2137-IX від 15.03.2022}.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1089-20#Text>

Декларація свободи Інтернет-комунікацій [Електронний ресурс]. Режим доступу:
<http://cedem.org.ua/library/deklaratsiya-pro-svobodu-komunikatsij-v-internet>

Бистрицький Є., Пролеєв С., Зимовець Р. Комунікація і культура в глобальному світі. К.: Дух і літера, 2020. 416 с.

Бралатан В., Гуцаленко Л., Здирко Н. Професійна етика. Київ: Центр учбової літератури, 2021.

Еріксон Т. В оточенні ідіотів, або Як зрозуміти тих, кого неможливо зрозуміти: [поради для ефектив. спілкування] / [пер. з англ.]. Харків: Фоліо, 2018. 251 с.

Кінг Л. Як розмовляти будь з ким, будь-коли і будь-де. Секрети успішного спілкування / Ларрі Кінг, Білл Гілберт; пер з англ. Дніпро: Моноліт, 2019. 204 с.

Стеблина Н. О. Етика у сфері соціальних комунікацій (професійні стандарти у журналістиці, рекламі та PR): Навчально-методичний посібник. Львів: ПАІС, 2014. 228 с.

Степанова О. А. Етика в історії європейської духовної культури: [навч. посіб.]. Київ: Відкритий міжнар. ун-т розвитку людини "Україна"; Ніжин: Лисенко М. М., 2018. 214 с.

Стовелл Л. Життя онлайн. Як уберегтися від кібербулінгу, вірусів та інших халеп в інтернеті. Видавництво Книголав, 2020. 144 с.

Сюта Г. Сучасна ділова культура. Усне і писемне спілкування. Видавництво Фоліо, 2019. 428 с.

Чистилина Т. Етика та естетика. К.: Центр навчальної літератури. 2019. 304 с.

Штомпка Пйотр. Моральні відносини та моральний простір // Штомпка Пйотр. Соціальний капітал. Теорія міжособистісного простору. Видавництво Дух і Літера, 2022. С. 165–224.

Допоміжна

Наукові журнали

Бізнес-етика та лідерство. <https://armgpublishing.sumdu.edu.ua/ua/ua-who-we-are/>

Культура і сучасність: альманах. – <http://journals.urau.ua/kis>

Питання культурології. – <http://issues-culture-knukim.pp.ua/about>

Український інформаційний простір. – <http://ukrinfospace.knukim.edu.ua/>

Соціальні комунікації: теорія і практика. – <https://relint.vnu.edu.ua/index.php/relint>

Статті. Монографії

Андрійчук І. Психологічні чинники спілкування студентської молоді в інтернет просторі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*. 2021. Випуск 13 (58). С. 5-16.

Анісімова О. М. Соціальні комунікації та тенденції розвитку в українському інтернет-просторі / О. М. Анісімова, К. О. Денисова. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2018. № 3. С. 81–87.

Бадью А. Етика. Нарис про розуміння зла = L'éthique. Essai sur la conscience du mal / пер. з фр. Вид. 2-ге змін. Київ: Комубук, 2019. 212 с.

Барановська Л. В. Психологія ділового спілкування: навч. посібник / Л. В. Барановська, Н. В. Глушаниця. К.: НАУ, 2016. 248 с.

Бауман З., Донскіс Л. Моральна сліпота. Видавництво Дух і Літера, 2014. 280 с.

Бауман З., Донскіс Л. Плинне зло. Життя без альтернатив. Видавництво Дух і Літера, 2017–2022. 216 с.

Бернерс-Лі Тім. Заснування павутини. Київ: Видавничий дім "Києво-Могилянська

академія", 2007. 207 с.

Бибик С. Нетикет, або мережевий етикет. *Культура слова*. 2015. Випуск 82. С. 125–128.

Білан Н. І. Інтернет як простір різних видів соціальних комунікацій. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. Випуск 103 (Частина І), 2011. С. 46–50.

Бондаренко Т. Етичні дилеми в площині соціокомунікаційної діади журналіст – аудиторія. *Вісник Львівського університету. Серія Журналістика*. 2011. Вип. 34. С. 66–72.

Боно Тім. Наука щастя. Коли лайки – це ще не все. Видавництво Книголав, 2020. 320 с.

Бугера О. Використання соціальних інтернет-мереж для запобігання злочинності. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 5. С. 238–241.

Будянська В. А. Формування культури інтернет-спілкування у майбутніх менеджерів освіти // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах 2016. Випуск 46. С. 47–53.

Бугайова Н. М. Етичні та юридичні аспекти цифровізації особистості // Актуальні проблеми психологічного забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів: зб. тез II Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 28 жовтня 2021 р.). Київ: ДНДІ МВС України, 2021. С. 15–19.

Бугайов М. В. Історико-культурна ретроспектива становлення блогів. *Культура і сучасність: альманах*. 2021. № 1. С. 69–74.

Васильєва О. А. Психологія ділового спілкування: навчально-методичний посібник. Ізмаїл: ІДГУ, 2018. 177 с.

Вебер Макс. Протестантська етика і дух капіталізму. Видавництво «Наш формат», 2018. 216 с.

Біблер В. Культура. Діалог культур. Видавництво Дух і Літера, 2018. 368 с.

Віланд Й. Ротарі як глобальна спільнота цінностей: Етика в економіці та суспільстві: [пер. з нім.]. Харків: Фактор, 2012. 110 с.

Волинець В. О. Віртуальна, доповнена і змішана реальність: сутність понять та специфіка відповідних комп'ютерних систем. *Питання культурології*. 2021. № 37. С. 231–243.

Гастінг Р. Netflix і культура / Рід Гастінг, Ерін Маєр; пер. з англ. К.: Віват, 2021. 352 с.

Герчанівська П. Е. Культурна ідентичність як ресурс суспільного розвитку. *Культура і сучасність: альманах*. 2021. № 2. С. 3–9.

Глушук О. Г. Культура спілкування в нових реаліях інформаційно-комунікаційного середовища. *Вісник ХДАК*. 2019. Випуск 55. С. 7–15.

Головатий С. Про людські права. Видавництво Дух і Літера, 2016. 760 с.

Головіна Н. І. Моральні проблеми сучасного суспільства і статус етики. *Філософські обрії*. 2017. № 38. С. 80–88.

Гриценко Т. Етика ділового спілкування / Т. Гриценко, С. Гриценко, Т. Іщенко, Т. Мельничук, Н. Чуприк, Л. Анохіна. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 344 с.

Данько Ю. А. "Тролінг" як новий вид віртуальної комунікації. *Український соціум*. 2013. С. 17–25.

Джумагельдієва Г. Д., Сергієнко Л. В., Сергієнко І. Г. Механізм формування етичного кодексу в системі державного управління. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 4. С. 125–129.

Дідик Л. А. Просторова диспозиція агентів комунікації в соціальних мережах. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2018. Т. 21. № 6. С. 51–58.

Діти в інтернеті: як навчити безпеці у віртуальному світі / І. В. Литовченко, С. Д. Максименко, С. І. Болтівець, М.-Л. А. Чапа, Н. М. Бугайова. К.: Видавництво: ТОВ «Видавничий Будинок „Аванпост-Прим”», 2010. 48 с.

Добровольська В. Еволюція наукових поглядів щодо поняття культури. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 2. С. 76–87.

Духовність і мораль у сучасній Україні і світі: проблеми і перспективи: кращі доп. Всеукр. круглого столу, 13 листоп. 2018 р., Рівне / [наук. ред. Л. М. Шугаєва]. Рівне: Зень О., 2019. 35 с.

Етика ділових відносин: навчальний посібник / [Лесько О. Й., Прищак М. Д., Залюбівська О. Б. та ін.]. Вінниця: ВНТУ, 2011. 309 с.

Етика та естетика. Для підготовки до іспитів / упоряд. И. Тетарчук. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 316 с.

Етика та естетика: навч.-метод. посіб. у схемах і табл. / [Бліхар В. С. та ін.]. Львів: Арал, 2018. 202 с.

Забіяка І. Лист у мережі інтернет як новий тип документа: морально-етичний та діловий аспект. *Український інформаційний простір*. 2019. № 1. С. 222–230.

Івашкевич Е. Психологічні особливості розуміння комунікативної поведінки людей з англомовних країн. *Проблеми сучасної психології*. 2021. № 51. С. 33–53.

Іщук Н. В. Осмислення феномена спілкування в релігійній філософії. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2017. № 17. С. 44–47.

Карон Жан-Пьер. Гроші, гроші... етика. Київ: НАІРІ, 2021. 168 с.

Кінг Патрік. Стратегії і тактики спілкування. Видавництво «Книголав», 2017. 128 с.

Клешня М. Роль традиційних цінностей культури у суспільному розвитку інформаційної доби. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2019. № 1. С. 135–140.

Козинець І. І. Особливості віртуального спілкування. *Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2016. № 2 (12). С. 71–75.

Козирєв М. П. Комунікативні бар'єри спілкування та шляхи їх подолання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2014. № 1. С. 201–211.

Комунікації в публічному управлінні: аспекти організаційної культури та ділового спілкування: навч. посіб. / уклад.: Гошовська В. А. та ін. Київ: К.І.С., 2016. 130 с.

Конюкова І. Я., Сидоровська Є. А. Цифровий етикет комунікативної культури ХХІ століття. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: наук. журнал*. 2021. Т. 1. С. 26–30.

Корман М., Яремчук О. Етичні норми та принципи ділових комунікаційних процесів в освітньому середовищі // Інновації в освіті: перспективи розвитку: матеріали І Міжнародної науково-практичної конференції [м. Тернопіль, 20 травня 2021 р.]. Тернопіль: ЗУНУ, 2021 С. 74–78.

Костадинович М., Йованович О. Графіті як засіб комунікації субкультурних груп. *Соціальні комунікації: теорія і практика*. 2019. № 8(1). С. 54–60.

Костенко Н. Мережева комунікація: алгоритмічний і ризикований зв'язок. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2020. № 2. С. 5–23.

Костенко Н. Ризики для інформаційної безпеки // Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. 2019. Випуск 6 (20). Київ: Інститут соціології НАН України, С. 147–158.

Костенко Н. В., Скокова Л. Г., Наумова М. Ю. Зміщення культурних та інформаційно-комунікативних порядків в умовах пандемії COVID-19. *Український соціум*. 2021. № 2. С. 40–58.

Кришовська О. О. Особливості взаєморозуміння в онлайн-спілкуванні очима користувачів Інтернету. *Проблеми сучасної психології*. 2017. Випуск 37. С. 171–180.

Культуротворчі виміри людини в сучасному універсумі / за ред. М. М. Бровка. Київ: Ліра-К, 2019. 380 с.

Курбан О. В. Прийоми та засоби приховання й ідентифікації авторства акаунтів у соціальних мережах. *Наукові записки / Укр. акад. друкарства*. 2016. № 2. С. 337–345.

Курило О. Й., Розман І. І. Вербальні та невербальні аспекти культури спілкування. *Молодий вчений*. 2017. № 4.3. С. 114–118.

Кушнір Р. Мистецтво відповідального спілкування, або як знаходити глибоке порозуміння з іншою людиною. Видавництво Коло, 2017. 240 с.

Лазаренко Н., Коломієць А., Паламарчук О. Комунікація в Інтернет-просторі: психологічний аспект. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2018. Том 65. № 3. С. 249–26.

Ланье Джарон. Десять причин видалити акаунт із соцмереж просто зараз. Видавництво Vivat, 2020. 176 с.

Лаврецький Р. В., Лоза А. С. Етичні дилеми в соціальній роботі. *Молодий вчений*. 2017. № 12. С. 81–86.

Леві С. Інсайдерська історія Facebook. Видавництво Book Chef, 2021. 528 с.

Лощинін М., Привалов Ю., Сапелкін Ю. Етичні критерії цивілізаційного вибору. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2019. № 1. С. 92–113.

Любенко Роман, Мальцева Катерина. Користування сайтами соціальних мереж та рівень стресу: дослідження серед студентів НаУКМА. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2019. № 3. С. 159–178.

Лютій В. П. Залежність від соціальних мереж як проблема сучасних студентів / Лютій В. П., Коломієць К. С. *Вісник Академії праці і соціальних відносин Федерації профспілок України*. 2014. № 3–4. С. 6–12.

Макаренко С. С. Маніпуляція суспільною свідомістю у процесі спілкування. *Проблеми сучасної психології*. 2018. № 41. С. 142–151.

Мороз О. Як не стати овочем. Видавництво Vivat, 2021. 256 с.

Малахов В. А. Етика: курс лекцій. Острог: Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2014. 214 с.

Малкольм Гладвелл. Розмова з незнайомцями «Що слід знати про людей, яких ми не знаємо». К.: КМ-Букс, 2020. 352 с.

Макнамі Роджер. Зафейсбучені: як соціальна мережа штовхає світ до катастрофи. Видавництво Книголав, 2021. 376 с.

Меєр Ерін. Культурна карта. Бар'єри міжкультурного спілкування в бізнесі. Видавництво «Наш Формат», 2020. 224 с.

Мирошніченко М. І. Психологія ділового спілкування: конспект лекцій. Одеса, Одеський державний екологічний університет, 2020. 130 с.

Мова інтернет-спілкування: довідник. Ромни, 2015. 72 с.

Морально-етичні цінності громадянського суспільства: монографія /А. О. Лазарева, Ю. С. Юшкевич; [наук. ред. Є. Р. Борінштейн]. Одеса, 2016. 260 с.

Муазі Домінік. Геополітика емоцій. Як культури страху, приниження та надії змінюють світ. Видавництво Брайт Букс, 2018. 184 с.

Найт С. Магічне мистецтво ігнорування. Видавництво Vivat, 2019. 176 с.

Немеш О. М. Віртуальна діяльність особистості: структура та динаміка психологічного змісту: Монографія. Київ: Слово, 2017. 391 с.

Онкович А. Соцмережа Фейсбук та інформаційно-психологічні операції. *Український інформаційний простір*. 2021. № 1. С. 206–220.

Онуфрієва Л. А., Дідик Н. М., Чеканська О. А. Психологічні особливості використання студентами інтернет-простору. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. Том 74. № 6. С.250–265.

Пачковський Ю. Інтернет-практики // Соціологія: терміни і поняття. Навчальний словник-довідник / За заг. ред. В. М. Пічі [Ю. Ф. Пачковський, О. І. Пташник-Середюк, С. А. Щудло та ін.]. Львів: «Новий Світ-2000», 2019. С. 208–209.

Поплавський М. Соціальні мережі як культурнопросвітницький ресурс. *Український інформаційний простір*. 2021. № 1. С. 12–27.

Посібник з прав людини для інтернет-користувачів та Пояснювальний меморандум. <https://rm.coe.int/16802e3e96>

Потапчук Т. Моральна відповідальність: основні складові поняття. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2017. Вип. 22. Ч. 1. С. 177–183.

Почепцов Г. Токсичний інфопростір. Як зберегти ясність мислення і свободу дії.

Видавництво Віват, 2021. 384 с.

Прудникова О. В. Ціннісне підґрунтя інформаційної культури суб'єктів віртуального простору. *Стратегічні пріоритети*. 2017. № 3. С. 171–177.

Психологія спілкування: навч. посіб. М-во охорони здоров'я України, Нац. фармацевт. ун-т. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків: НФаУ, 2018. 139 с.

Петков С. В. Кібербезпека в Україні: нормативна база, коментарі та роз'яснення, актуальна судова практика / С. В. Петков, Д. В. Журавльов, О. Ю. Дрозд, В. Г. Дрозд. Видавництво ЦУЛ, 2022. 460 с.

Рогожа М. М. Специфіка моралі доби плінної сучасності. *Культурологія*. 2019. № 1(4). С. 24–34.

Русаков С. С. Теоретична модель колообігу культури як культурологічний підхід у вивченні феноменів сучасної культури. *Питання культурології*. 2020. № 36. С. 24–37.

Резнік К. Комунікативна культура як складова культури спілкування особистості. *Збірник наукових праць національної академії державної прикордонної служби України. Серія: Педагогічні науки*. 2017. № 2. С. 268–280.

Салата Г. В., Бачинська Н. А. Культура і комунікація: як культура впливає на сприйняття інформації. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 3. С. 80–87.

Смаль Ю. Як я була ботом. Видавництво Комора, 2019. 152 с.

Сапольскі Р. Біологія поведінки. Причини доброго і поганого в нас. Київ: Наш Формат, 2021. 672 с.

Сенека Луцій Анней. Моральні листи до Луцілія. Видавництво Апріорі, 2017. 552 с.

Середюк Н. Г. Морально-етичний дискурс постмодерну: філософський аналіз. *Totallogy – XXI. Постнекласичні дослідження*. 2018. Вип. 35. С. 128–148.

Синовець О. Формування ідентичності, самопрезентації та управління враженнями в соціальній мережі «facebook»: соціологічні аспекти. *Соціальні комунікації: теорія і практика*. 2020. № 11(2). С. 25–33.

Сідоркіна О. М. Гуманізм і гуманність культури в інформаційному суспільстві. *Вісник Національного авіаційного університету*. 2017. № 1. С. 120–123.

Скокова Л. Участь у мережево-цифровій культурі в Україні: порівняльна динаміка. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2017. № 1. С. 145–163.

Слово про свободу й відповідальність. Видавництво Дух і Літера, 2018. 424 с.

Сонг Е. Знайди свій стиль. Як створити персональний бренд в Instagram. Видавництво Vivat, 2021. 208 с.

Соціологічний аналіз сучасних соціокультурних процесів: колект. монографія / [Злобіна О. Г. та ін.]; за наук. ред. Танчера В. В.; М-во науки і освіти України, М-во культури України, Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Ф-т журналістики і міжнар. відносин, Каф. соціології. Київ: КНУКіМ, 2017. 287 с.

Спілкування у мережі Internet. Розвиток віртуального спілкування. Організація інтерактивних семінарів // Швачич Г. Г., Толстой В. В., Петречук Л. М., Іващенко Ю. С., Гуляєва О. А., Соболенко О. В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології: навчальний посібник. Дніпро: НМетАУ, 2017. 230 с. / С. 84–98.

Ставицька Л. Українська мова без табу. Словник нецензурної лексики та її відповідників. Обсценізми, евфемізми, сексуалізми. Видавництво Критика, 2008. 456 с.

Стівенс-Давідовіч Сет. Усі брешуть, але інтернет знає твої думки. Видавництво K.Fund, 2018. 304 с.

Субашкевич І. Р., Гринаш М. І. Вікові особливості інтернет-залежності. *Габітус*. 2021. Випуск 22. С. 179–183.

Суська Ольга. Мотиваційна парадигма інформаційного вибору за умов персоніфікації медіа-комунікативного простору. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2016. № 2. С. 141–150.

- Сухова Н. М. Перспективи людини інформаційного суспільства. *Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія*. 2019. № 1. С. 145–149.
- Сюта Г. Сучасна ділова культура. Усне і писемне спілкування [Електронна книга]. Видавництво Фоліо, 2019. 426 с. https://www.yakaboo.ua/ua/suchasna-dilova-kul-tura-usne-i-pisemne-spilkuvannja.html_media_pop-up_photos
- Тейлор Чарльз. Етика автентичності. Видавництво Дух і Літера, 2013. 128 с.
- Тимош Ю. Психосемантичний простір преконвенційної, конвенційної й постконвенційної моральної свідомості особистості. *Психологічні перспективи*. 2018. Вип. 31. С. 265–279.
- Трач Ю. В. Соціокультурна взаємодія в інтернет-просторі. *Питання культурології*. 2017. № 33. С. 206–213.
- Тофтул М. Г. Сучасний словник з етики: Словник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. 416 с.
- Тур О., Шабуніна В., Маслак В. Проблема трансформації особистості в сучасному інформаційному просторі. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2021. № 3. С. 80–89.
- Федій О., Федій Ю. Етика суб'єкт-суб'єктної взаємодії у сучасному освітньому середовищі. *Естетика і етика педагогічної дії*. 2019. Вип. 20. С. 54–67.
- Філіна Т. В. Формування та забезпечення культурних потреб сучасної людини. *Культура і сучасність: альманах*. 2021. № 1. С. 228–232.
- Філіпова Л. Я. Роль комп'ютерної етики в формуванні інформаційної культури користувачів комп'ютерно-мережевого середовища (за книгою американського етика Дебори Джонсон). *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 3. С. 75–79.
- Фрір С. Без фільтрів. Інсайдерська історія Instagram. Видавництво Book Chef, 2020. 384 с.
- Хансен А. Інстамозок. Як екранна залежність призводить до стресів і депресії. Видавництво Наш Формат, 2020. 200 с.
- Хижняк Л. М., Хижняк К. В. Феномен комунікативної культури в умовах упровадження технологій електронного навчання у вищій школі. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2015. Вип. 67–68. 2015. С. 197–206.
- Храбан Т., Храбан І. Комунікативно-компенсаторні процеси в соціальних мережах. *Соціальні комунікації: теорія і практика*. 2020. Том 11. № 2. С. 58–69.
- Черних О. О. Керівництво із соціально-педагогічного супроводу формування безпечної поведінки підлітків в Інтернеті: навчально-методичний посібник. Київ: ТОВ «ЦП Компрінт», 2017. 104 с.
- Чікарькова М. Ю. Сучасна культура: проблеми аксіології і термінології. Київ: Вид. дім Д. Бураго, 2018. 238 с.
- Шаповал В. Онтологічні засади постсучасної моралі. *Філософські обрії*. 2018. Вип. 40. С. 84–96.
- Шебанова В. Особливості соціодемографічного «портрета» осіб, які шукають шлюбного партнера в інтернет-мережі. *Проблеми сучасної психології*. 2020. № 49. С. 386–406.
- Якубовська М. Г., Масі Н. І. Еволюція соціальних комунікацій: становлення нової культурної реальності. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 2. С. 130–136.
- Ярош А. В. Культурна політика України в умовах євроінтеграції. *Питання культурології*. 2017. № 33. С. 78–84.
- Ярошенко Т. М. Етика сучасності: феномен гібридизації. *Український соціум*. 2017. № 1. С. 8–19.
- Cook J. Instagram Rules. The Essential Guide to Building Brands, Business and Community. Frances Lincoln, 2020. 256 p.

Kirkpatrick D. Facebook Effect. The Inside Story of the Company that Is Connecting the World. Ebury Press. 2011, 374 p.

Theadaway C. & Smith M. Facebook Marketing: An Hour A Day. Wiley. John Wiley & Sons, LTD, 2010. 312 p.

Antoniuk Oleksandr. The code of corporate ethics as a necessity for the further development of corporate relations. *Актуальні проблеми державного управління*. 2019. № 2. С. 33–36.

Johnson Deborah G. Computer Ethics / Deborah G. Johnson. 2nd ed. New Jersey: Prentice-Hall, Inc. Upper Saddle River, 1994. 181 p.

Nechaienko, T., Solomenko, L. Speech Culture in Everyday Life of the Modern Man. *Cultural Studies*. 2019. № 35. P. 98–107.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, інше методичне забезпечення

Декларація свободи Інтернет-комунікацій [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://cedem.org.ua/library/deklaratsiya-pro-svobodu-komunikatsij-v-internet>

Миролюбенко Г. Інформаційна етика. Проблеми становлення галузі [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/6957/1/122.pdf>

ЮНЕСКО опублікувала п'ять принципів медійної та інформаційної грамотності [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://ms.detector.media/mediaprosvita/mediaosvita/yunesko_opublikovala_pyat_printsipiv_mediynoi_ta_informatsiynoi_gramotnosti/

Абетка з нетикету. Нетикет. URL: <http://netiketka.4uth.gov.ua/dictionary-of-netiquette-and-online-safety>.

Андрійчук Іванна. Психологічні чинники спілкування студентської молоді в інтернет просторі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12. Психологічні науки*. 2021. Випуск 13 (58). С. 5–16.

Бенедек В., Кетteman М. Свобода вираження поглядів та Інтернет. Видавництво Ради Європи. 208 с. <https://rm.coe.int/168059936a>

Вербальний і невербальний аспекти культури спілкування. https://pidru4niki.com/20080215/kulturologiya/kultura_spilkuvannya_vimir_kulturi_mizhosobistisnih_stosunkiv#50

Вишня Георгій. Глобальний стандарт етики штучного інтелекту: чи це можливо? <https://www.radiosvoboda.org/a/yunesko-hlobalnyy-standart-etyky-shtuchnoho-intelektu/31612648.html>

Гніт Ю. Соціокультурна ідентичність в умовах впливу процесу культурної глобалізації. *Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки*. 2017. № 3–4 (34–35). С. 39–49.

Головченко В. Юридичні наслідки порушення морально-етичних норм. https://yurincom.com/legal_practice/analitichna_yurysprudentsiia/iurydychni-naslidky-porushennia-moralno-etychnykh-norm/

Гольцберг К. Підступні хитрощі в соцмережах. Що таке гостинг, мостинг, гетсбінг. <https://life.nv.ua/ukr/blogs/nova-etika-manipulyacii-v-socmerezah-internet-spilkuvannya-psihologiya-50213135.html>

Гончарук Н. М. Проблеми методології дослідження інтелектуального регулювання комунікації. *Збірник наукових праць "Проблеми сучасної психології"*. 2018. № 40. С. 80–94. <https://doi.org/10.32626/2227-6246.2018-40.80-94>

Гумор як складова культури спілкування. https://pidru4niki.com/19570411/kulturologiya/gumor_skladova_kulturi_spilkuvannya#93

Денисова І. Дозвольте вам представити, або Правила ділового знайомства. <https://esecretar.m CFR.ua/862310>

Доброчесність та етика. Навчальний посібник для лекторів, які використовують університетські модулі e4j із питань доброчесності та етики / ООН. Відень. 2021. 72 с.

https://www.unodc.org/documents/e4j/IntegrityEthics/E4J_Integrity_and_Ethics_Teaching_Guide_final_UKR.pdf

Ельбесхаузен Х., Демір А. Соціальне спілкування як контроль і уява. *Соціальні комунікації: теорія і практика*. 2022. № 13(2). С. 28–46.
<https://doi.org/10.51423/2524-0471-2021-13-2-10>

Етика віртуального спілкування.
<http://www.pidpnyemec.com/useful/management/%D0%B5thics-of-virtual-communication/>

Етикет мережевого спілкування.
https://stud.com.ua/46882/etika_ta_estetika/etiket_merezhevogo_spilkuvannya

Етичні дилеми: типи, як з ними стикнутися та приклади.
<https://uk.warbletoncouncil.org/dilemas-eticos-12971>

Етичні норми формального і неформального спілкування в мережі.
<https://vseosvita.ua/library/eticni-normi-formalnogo-i-neformalnogo-spilkuvannya-v-merezi-286973.html>

Європейський кодекс поведінки для всіх осіб, які залучені до місцевого та регіонального врядування. 2018. 70 с. <https://rm.coe.int/168071b2e5>

Єлісєєва О. Ненасильницьке спілкування, або Як домовитися з тим, хто мене бісить.
<https://www.work.ua/articles/work-in-team/2694/>

Кодекс з захисту прав користувачів в кіберпросторі. <https://buklib.net/books/26288/>

Кодекс наукової етики Української федерації вчених. <http://e-csr.org.ua/node/117>

Кого українці вважають сучасними моральними авторитетами? URL:
https://24tv.ua/kogo_ukrayintsi_vvazhayut_suchasnimi_moralnimi_avtoritetami_n604079

Комп'ютерний сленг. Leet. Смайли.
http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_4251.html

Кулик Є. В. До питання культури електронних комунікацій.
http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_372.html

Культура спілкування в інтернеті.
<https://lpcollege.com.ua/kultura-spilkuvannya-v-interneti>

Мареніч Г., Явтушенко А., Самойлова О. Інтернет-залежність студентів від комп'ютерних ігор та онлайн-спілкування. *Збірник наукових праць ЛОГОС*. 2020. С. 111–113.
<https://doi.org/10.36074/11.12.2020.v3.37>

Мартинюк В. М. Морально-етичні норми спілкування в мережевих комунікаціях.
http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_5317.html

Мережевий етикет – що це? Особливості інтернет етикету.
<https://aboutmarketing.info/internet-marketynh/netiquette/>

Мережевий етикет: тонкощі спілкування в Мережі для тих, хто не хоче уславитися невігласом.

<https://alexus.com.ua/merezhevij-etiket-tonkoshhi-spilkuvannya-v-merezhi-dlya-tix-xto-ne-xoche-uslavitisya-neviglasom/>

Осадча Г. Соціальні мережі – зручний інструмент комунікації для старост та громад.
<https://i.factor.ua/ukr/journals/rs/2019/september/issue-3/article-70466.html>

Основні способи спілкування в інтернеті. Засоби спілкування в інтернеті.
<https://totrdlo.ru/uk/osnovnye-sposoby-obshcheniya-v-internete-sredstva-obshcheniya-v-internete.html>

Спіноза Бенедикт. Етика [Електронна книга].
https://www.bookovka.ua/uk/navchalna-literatura/249619etika.html?gclid=CjwKCAjwxZqSBhAH_EiwASr9n9K1_YtVpGKW862psV-xLjoJ3GGqWv1AFBFshtrh_RltU9WqJt8YGGZxoCdJEQAvD_BwE

11 золотих правил нетикету. <https://taslife.com.ua/blog/11-netiquette-rules>

Поплавський М. Соціальні мережі як культурно-просвітницький ресурс. *Український інформаційний простір*. 2021. № 1. С. 12–27.
[https://doi.org/10.31866/2616-7948.1\(5\).2020.206043](https://doi.org/10.31866/2616-7948.1(5).2020.206043)

Почепцов Г. «Війна четвертого покоління – це війна культур» [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://vgolos.com.ua/articles/georgiy_pocheptsov_viyna_chetvertogo_pokolinnya_tse_viyna_kultur_255172.html.

Правила безпечної поведінки в Інтернеті. <http://gplyceum.org.ua/правила-безпечної-поведінки-в-інтерн/>

Правила мережевого спілкування. http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_8582.html

Правила поведінки в чатах та форумах. http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_520.html

Про спам і небажані повідомлення. <https://faq.whatsapp.com/general/security-and-privacy/about-spam-and-unwanted-messages/?lang=uk>

Прибуток чи принципи? Велика історія етичної дилеми фінансистів. <https://project.liga.net/projects/ethics-in-finance/>

Разумов Дмитро. Мережевий етикет – що це? Особливості інтернет етикету. <https://aboutmarketing.info/internet-marketynh/netiquette/>

Рівні культури спілкування: офіційний, діловий, побутовий. <https://ru.osvita.ua/vnz/reports/culture/11913/>

Рязанов А. С. Символічно-смісловий аспект мемів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціальні комунікації»*. 2021. № 17. <https://periodicals.karazin.ua/sc/article/view/17961>

Ткаченко О. Яка небезпека чатує на активних користувачів Інтернетом? <https://persha.kr.ua/news/life/91422-yaka-nebezpeka-chatuye-na-aktyvnyh-korystuvachiv-interneto m/>

Україна відзначає всесвітній День безпечного Інтернету. http://e-ethics-ua.blogspot.com/p/blog-page_7866.html

Філіпова Л. Я. Роль комп'ютерної етики в формуванні інформаційної культури користувачів комп'ютерно-мережевого середовища (за книгою американського етика Дебори Джонсон). *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2019. № 3. С. 73–79. <http://journals.urau.ua/bdi/issue/view/14990>

Шамонова О., Вейганд М. Соціальні мережі і блоги // *Комунікаційний інструментарій для державних службовців*. Київ, 2018. С. 68–75.

Що таке програма соціально-емоційного та етичного навчання і як вона працює. <https://nus.org.ua/articles/shho-take-programa-sotsialno-emotsijnogo-ta-etychnogo-navchannya-i-ya k-vona-pratsyuje/>

Ярмола О. Про моральних авторитетів. *Український тиждень*. URL: <https://tyzhden.ua/Columns/50/54049>

Як не припиняти ділове спілкування та розбудову контактів попри будь-який карантин. <https://nachasi.com/crypto/2020/05/14/quarantine-business-2/>

43 найкращі електронні книги про хакерство, про які повинен знати кожен новачок! <https://uk.jf-oeiras.pt/43-best-hacking-e-books-every-beginner-should-know-about>

Chadwick A. Interaction between states and citizens in the age of the Internet: 'e-government' in the United States, Britain and the European Union [Electronic resource] / A. Chadwick, Ch. May. Available at: <http://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/82cd8d57-e93b-4cc4-9a16-3cdc3e47bb00.pdf>

European Parliament Resolution on a Digital Freedom Strategy in EU Foreign Policy [Electronic resource]. – Available at: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2012-0374&language=EN>

The European Group on Ethics in Science and New Technologies [Electronic resource]. Available at: <https://ec.europa.eu/research/ege/index.cfm>

European Parliament Resolution on a Digital Freedom Strategy in EU Foreign Policy

[Electronic resource]. Available at:
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=REPORT&reference=A7-2012-0374&language=EN>

Marchand D. Information orientation: the link to business performance / Marchand D., Kettinger W., Rollins J. [Electronic resource]. New York: Oxford University Press, 2002. – Available at:
<http://www.oxfordscholarship.com/view/10.1093/acprof:oso/9780199252213.001.0001/acprof-9780199252213>

Moor J. M. What is Computer Ethics? / J. M. Moor [Electronic resource]. Available at:
www.southernct.edu/organizations/rccs/